

#daaromzijnwekerk

Verwondering over de kerk

Efeze 1: loflied en gebed

1. Inventio – inleidende opmerkingen

Aanleiding

Nog voordat de landelijke lockdown in maart dit jaar inging, stopten gemeenten in Noord-Brabant met het houden van kerkdiensten om het risico op besmetting te reduceren. Bij mij riep dat verbijstering op. Het was nog nooit in mij opgekomen dat je zou ophouden om diensten te organiseren. In die situatie hadden de betreffende kerkenraden natuurlijk helemaal gelijk, maar was in mijn beleving tot dan toe zo ongehoord, dat ik het me niet kon voorstellen. Maar al vrij snel daarna gold het voor heel Nederland en raakten we gewend aan kerkdiensten op afstand met kleine groepjes in de kerk.

Na een zomerperiode van versoepeling bevinden we ons nu in 'de tweede golf'. En ook die roept weer van alles op. Waar in de eerste fase het besef van urgentie leidde tot welwillende vastberadenheid om onze bijdrage te leveren, merken we nu dat de stem van frustratie en verdeeldheid veel meer ruimte heeft.

We zijn gemankeerd kerk, niet alleen op zondag, ook door de week. Daarin bewegen we ons tussen verbijstering en gewenning; tussen aanvaarding en gemopper. Juist nu deze crisis een langere tijd aanhoudt, hebben we méér, en andere gevoelens dan deze nodig. De Efezebrief helpt ons om rijker en dieper over de kerk en over onszelf te denken. Uitgerekend in een crisissituatie kunnen we nieuw zicht ontvangen waarom we kerk zijn. Op de zondag na het herdenken van de Reformatie is het een goed moment om daarover na te denken en om ons te laten bemoedigen en corrigeren tot een nieuw geloof en een nieuwe hoop.

Voor deze preekschets heb ik gekozen om het accent te leggen op Efeze 1. Dat gedeelte plaatst de werkelijkheid van kerkzijn in een vernieuwend licht. Als we moe zijn van al het regel, van de onbestendigheid van de toekomst ('Waar en wanneer houdt dit op?'), is dieper verstaan en leren zien van grotere lijnen erg behulpzaam, zo niet van levensbelang.

Over dit document

Deze preekschets is deel van het initiatief #Daaromzijnwekerk (zie <https://www.daaromzijnwekerk.nl/>). Het accent ligt vooral op het preken over dit gedeelte in de tijd waarin we nu leven, minder op een gedetailleerde exegese. De gedachte daarachter is dat het voor iedere preekvoorbereiding wenselijk is dat de prediker zelf door de tekst heengaat. Ik beoog een globale indruk te geven van de historische context en exegetische vragen en hoofdlijnen bij elkaar te brengen. De nadruk valt dus op de vertolking.

2. Reflectie

A. Opmerkingen bij de brief

Over auteurschap, adres en bedoeling van de brief is veel geschreven. Traditioneel wordt Efeze gezien als een van de authentieke brieven van Paulus. Daar zijn in de loop van de tijd steeds meer vragen bij gesteld vanwege de inhoud van de brief. Anders dan de andere brieven spreekt deze brief bijvoorbeeld over de kerk niet als een lokale, maar bovenlokale entiteit. Ook zijn er begrippen en concepten in te vinden die we elders niet aantreffen. Een factor die meespeelt is de opmerkelijke parallellie met de brief aan Kolosse: is de Efezebrief afhankelijk van die aan Kolosse? In oude handschriften ontbreekt de naam Efeze als adres en er wordt gedacht aan Laodicea als oorspronkelijke plaats van bestemming voor de brief. De vragen rondom auteurschap zijn op zijn minst een indicatie voor het feit dat deze brief geschreven is voor andere, latere omstandigheden dan bijvoorbeeld de brieven aan Korinthe of ook Rome. Tussen haakjes: dat doet niets af aan het gezag van de brief en de beoordeling van deze kwestie zegt evenmin iets over de mate van orthodoxie.

In het onderstaande ga ik ervan uit dat de brief een tamelijk late is in het paulijnse corpus en dat de hoofdvraag van de brief alles te maken heeft met het feit dat de geschiedenis langer voortduurt dan gedacht en gehoopt. Hoe houden we het vol nu het langer duurt voordat Jezus terug komt? Belangrijke vragen daarbij zijn die van het zelfverstaan: wie zijn wij eigenlijk in dit grote Romeinse rijk, waar we wél en niet bij horen? En hoe zit het ook al weer met onze verbinding met de Joden, terwijl het grootste deel van de gemeente uit 'de volkeren' afkomstig lijkt te zijn? Wat zegt het uitblijven van de komst van Jezus over de macht van het kwaad en omvang van zijn overwinning? Hoe houden we het samen vol? Als adres zie ik een aantal gemeenten in Klein-Azië voor me, waaronder Efeze en Laodicea.

Het gaat om gelovigen die net de eerste etappe van het ontstaan van de kerk achter de rug hebben en tot wie het doordringt dat het nog wel eens een heel lange weg kan zijn naar de voltooiing van de reis, naar het moment dat de verlossing ten volle zichtbaar wordt. Klopt de route en zijn wij wel goed genoeg toegerust om de reis te maken?

De brief valt uiteen in twee grote delen. Het eerste deel (hoofdstuk 1-3) cirkelt rondom het geheim van kerkzijn. Het wordt gekenmerkt door verheven taal, door dankzegging en voorbede. Het gaat over het fundament Jezus Christus en het geheim dat in de kerk het verzoenende werk van Christus zichtbaar wordt voor de hele kosmos, doordat Jood en heiden al hier en nu tot een nieuwe eenheid worden gesmeed. Na een intens gebed eindigt dit eerste deel met 'Amen'. Het tweede deel (4-6) vertaalt deze hoge werkelijkheid naar praktische aansporingen tot eensgezindheid in de gemeente, een leven in waarachtigheid en liefde; aanwijzingen voor hoe je te gedragen in gezin en samenleving en tot slot de aansporing om voorbereid te zijn voor de geestelijke strijd die hier op aarde woedt.

B. Opmerkingen bij de tekst

Efeze 1 valt na de vermelding van auteur en aan adres (1-2), uiteen in vers 3-14 en 15-23. Ik leg het accent op het laatste deel van hoofdstuk 1.

3-14

Tekst

Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus;

Hij heeft ons gezegend met iedere geestelijke zegening in de hemelen in Christus:

uitgekozen heeft Hij ons in Hem, voor de grondlegging van de kosmos

zodat wij heilig en onbevlekt zouden zijn voor Hem in de liefde

te voren heeft Hij ons voorbestemd om tot kinderen aangenomen te worden door Jezus Christus in Hem, naar zijn godddunken en wil

zodat wij zouden zijn tot lof van zijn glorie en genade waarmee Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde

In Wie wij de verlossing hebben door zijn bloed,
de vergeving van de overtredingen

naar de overvloed van zijn genade, die Hij rijkelijk aan ons heeft geschonken met alle wijsheid en inzicht, door ons bekend te maken het mysterie van zijn wil overeenkomstig zijn welbehagen dat Hij zich had voorgenomen in Hem, om in het bestuur van de vervulling der tijden, alle dingen in Christus onder één hoofd te verzamelen – alle dingen in de hemelen en op de aarde in Hem.

In Wie ook wij een erfdeel hebben ontvangen naar het voornemen van Hem die alles werkt naar zijn raad en wil

zodat wij zouden zijn tot lof van zijn glorie, wij die al tevoren ons hoop op Christus gevestigd hebben

In Wie jullie ook zijn, door gehoor te geven aan het woord van de Waarheid, het evangelie van onze redding

In Wie jullie ook, door te geloven, verzegeld zijn door de Heilige Geest van de belofte, Hij is het onderpand van onze erfenis, tot de verlossing van Zijn erfdeel, tot lof van zijn glorie.

Thema's

De lofprijzing waarmee de brief opent, - eigenlijk in een lange zin en in een uitbundige stijl - introduceert de thema's die de brief bepalen:

- ♥ Het herordenen van alle dingen in Christus: De gemeente krijgt inzicht in de diepste bedoelingen van God met de werkelijkheid
- ♥ De gelovigen hebben daarin een erfdeel. Dat roept verwondering op omdat het al voorafgaand aan de geschiedenis door God is vastgelegd, en het vindt plaats ondanks de overtredingen
- ♥ De vervulling staat nog uit. Er is sprake van een onderpand of voorschot op de erfenis: het belangrijkste nog moet komen.

15-23

Tekst

Daarom houd ik, nadat ik gehoord heb van jullie geloof in de Heer Jezus Christus, en van jullie liefde tot al de heiligen, niet op te danken voor jullie, wanneer ik jullie gedenk in mijn gebeden,

dat de God van onze Heer Jezus Christus, de Vader van de glorie, aan jullie geeft een geest van wijsheid en onthulling om Hem te kennen
geopende ogen van het hart zodat jullie weten

welke hoop zijn roeping werkt

en hoe rijk de glorie is van zijn roeping in de heiligen

en hoe overweldigend groot zijn kracht is aan ons die geloven, overeenkomstig de werking van de macht van zijn kracht

deze was ook aan het werk in Christus toen Hij hem uit de doden opwekte en aan zijn rechterhand gezet heeft in de hemelen

hoger dan alle bewindvoerders, autoriteiten, krachten en heersers en iedere naam die genoemd wordt niet alleen in deze maar ook in de komende eeuw

en heeft alle dingen onder zijn voeten gelegd en Hem gegeven als hoofd van de kerk, die zijn lichaam is, om alles in allen vervullen.

Gebed

In dit tweede deel verandert de focus van lof naar gebed, en van algemeen naar de lezers. Zij worden in dit gebed rechtstreeks aangesproken en betrokken bij de grootse bewegingen die in de lofprijzing zijn geschilderd.

Gebed blijft belangrijk in de brief van dit eerste hoofdstuk. In 3:1 wordt na een excurs over de verzoening het gebed weer opgepakt en na een volgend excurs, opnieuw in 3:14. In 6:18-20 worden de lezers tot gebed aangespoord.

Hoop

Uit de lofprijzing in v 3-14 wordt vooral het thema van het onthullen van het mysterie opgenomen. Er wordt gebeden dat de gelovigen inzien aan welk overweldigend krachtenveld zij deel hebben gekregen door hun roeping. Het is de opstandingskracht die Christus van de diepste vernedering en wanhopige situatie, het graf, de hoogste plaats heeft gegeven.

Het is juist voor de kleine groepjes christenen in Klein-Azië, die leven in een gebied met veel rijkdom en waar er met een schuin oog naar hen wordt gekeken, van groot belang dat zij inzicht krijgen in hun positie. Zonder dat inzicht houden ze het niet vol en kunnen ze aan hun roeping geen gehoor geven.

Door het delen van zijn gebed wil de schrijver gelovigen aansporen dit ook voor zichzelf en voor elkaar te gaan bidden, opdat daardoor daadwerkelijk de hoop en het inzicht groeien.

Inzicht in geestelijke werkelijkheid

In gelovigen werkt dezelfde kracht als in Christus, die uiteindelijk de hele werkelijkheid zal vervullen. Dit kun je met het blote oog nauwelijks onderscheiden, en vraagt om een geopend geestelijk oog. De vervulling door Christus van de werkelijkheid is nu immers nog niet volkomen en daarmee wordt het zicht vertroebeld. Maar in de gemeente wordt Christus al wel (h)erkend als Hoofd. Het is aan de gemeente om in het vervuld raken van de werkelijkheid een grote rol te spelen: via de gemeente, als lichaam van Christus, wil God de werkelijkheid vervullen. Dat is de hoge roeping van de kerk.

In het vervolg van de brief wordt de manier waarop dit gaat uitgewerkt. In de kerk wordt zichtbaar wat verzoening inhoudt (2:15v). Daarmee wordt aan de machten en krachten bekend gemaakt wat Gods eeuwenoude plan is (3:9v). Deze uitwerking van de roeping, vergt van de gemeente dat ze leeft in eenheid met haar Heer. De machten en krachten geven zich niet zomaar gewonnen aan Christus en Zijn kerk. De kerk staat midden in een frontlinie, vandaar dat de gemeenteleden geestelijke bewapend moeten zijn, in een voortdurende staat van paraatheid (6:10-17).

C. Theologische thema's in relatie tot nu

Kerk vanuit God gezien

In de vorige eeuw heeft ons kerk- en gemeente-zijn aangenomen, de vorm aangenomen van een vereniging. Dat was een legitieme contextualisering van het evangelie in onze Nederlandse cultuur. Er was een brede beweging naar organiseren en mobiliseren van de bevolking in vakbonden, genootschappen, en verenigingen. Het hielp kerkmensen in hun weg met God, en in hun opvoeden van kinderen, in het vormgeven van hun leven, om de kerk zo te verstaan. Maar, zoals dat gaat met vertalingen, er raakten ook dingen kwijt. Zodra je de kerk ziet als vereniging, worden ambten meer en meer waargenomen als 'bestuursfuncties' en broeders/zusters als 'clubleden'. Je kunt ervoor kiezen om lid te zijn, of niet.

Inmiddels zitten we in een tijdvak waarin instituten het moeilijk hebben, en het verwondert niet dat de kerk mede daardoor ook in zwaar weer verkeert. De coronacrisis komt daar overheen, met een lock-down die het samenkomen ernstig belemmert. Als we niet méér zouden weten over de kerk,

zou het een troosteloos en uitzichtloos beeld zijn.

Efeze 1 geeft ons echter een heel ander paradigma van de kerk, zoveel fundamenteler en rijker dan de kerk als vereniging. Ze was er al van vóór de wereld, gegrond in Zijn voornemen, en bestaat door de kracht die ook werkte in de opstanding van Christus. Uiteraard krijgt de kerk gestalte in een organisatievorm; dat was en is onvermijdelijk, ook ten tijde van de vroege kerk. De gemeente wordt in Efeze ekklesia genoemd, wat volksvergadering betekent en in die dagen allerlei associaties opriep met toenmalig bestaande politieke en bestuurlijke lichamen. Daardoor ging de vormgeving ook al snel in die richting. Maar het is goed – zo herinnert Efeze 1 ons - om te blijven zien dat die gestalte een uitingsvorm is van een werkelijkheid die veel groter en rijker is.

Wanneer het om die grote werkelijkheid van God gaat, brengt Efeze een onderwerp in dat ver buiten mijn gebruikelijke scoop ligt. Efeze 1 brengt ook de laag aan die ons vanuit de Reformatie vertrouwd is, namelijk dat de overtredingen vergeven worden, en dat daar Gods eigen raadsbesluit aan voorafgaat. De kerk als vindplaats van eeuwig heil. Maar daarnaast - en dat wordt het hoofdthema in de brief – is de kerk als lichaam nog iets heel anders: namelijk het begin en het voorteken van de totale overheersing door Christus van de werkelijkheid. Sterker nog, de kerk in haar geheel is instrument of wapen van God om die vervulling gestalte te geven. Wanneer je de reconstructie van Van Kooten volgt in Paulus en de kosmos is dat een inzicht dat een nieuwe generatie gelovigen zich eigen maakte aan het begin van de tweede eeuw. Ze realiseren zich dat het wel eens een heel lange weg kan worden, met veel tegenslagen. Ze zien vaak bij lange na niet dat er sprake is van 'vooruitgang', integendeel, er is veel zichtbaar kwaad. In dat moeizame traject breekt het inzicht door dat er sprake van een proces waarin God de hand heeft, taai en ingewikkeld, maar wel met een zekere afloop. Christus gebruikt de kerk, waar Hij het Hoofd van is, om alle machten en krachten er van te doordringen dat Hij de allerhoogste Heer is. De kerk als Gods trage, maar gestage, alles beslissende beweging in de tijd. Aan het einde zal blijken dat Hij alle incidenten, machten en krachten tot niets heeft teruggebracht.

Naarmate de kerk zichzelf beter verstaat als een uitingsvorm van die grotere werkelijkheid, als een deel van die beweging in de geschiedenis, zal ze nieuwe vruchtbaarheid ontvangen en ook nieuwe vormen vinden die haar door een crisistijd heen kunnen dragen. Het proces is van dien aard, dat we het niet in de tijd kunnen aanwijzen; we kunnen evenmin gerust achterover leunen. Veeleer vergt het paraat staan, inzien dat je het niet in de hand hebt, dat er krachten zijn die je bij Christus weg willen halen, dat je kunt zondigen en daarmee de goede voortgang hindert.

Gebed - inzicht

In dit gedeelte valt de nadruk op gebed en het verkrijgen van inzicht in de geestelijke werkelijkheid. Dat is in onze tijd een extra aandachtspunt. Wij leggen graag het accent op wat we kunnen waarnemen, meten en narekenen. 'Meten is weten'. De Efezebrief is geschreven een tijdperk met een open wereldbeeld. De eerste lezers konden zich heel goed voorstellen dat er goden en machten in het spel waren. In hun cultuur was al gebed nodig om zicht te krijgen op de vraag hoe de werkelijkheid in elkaar steekt. In onze cultuur hangt een nog dikkere mist rond geestelijke werkelijkheden. Dat hindert ons geducht, als we verlangen naar inzicht in Gods werk met zijn kerk, zijn weg in de wereld. Dat geldt eens te meer nu een eindeloze reeks aan kleine incidenten als een nevel ons brillenglas doet beslaan en ons zicht op Gods trage beweging ontnemt. Meer dan ooit hebben we het gebed als weg naar inzicht nodig.

Individu – lichaam

Wanneer je het vervolg van de brief in je hoofd hebt, hoor je in de woorden 'in de heiligen' (1:15 en 18) en 'in zijn lichaam' (1:23) ook dat deze elkaar nodig hebben. Waarschijnlijk was het voor de eerste lezers veel meer een vanzelfsprekendheid, maar voor ons – die leven in een geïndividualiseerde cultuur – is het een belangrijk accent om de vinger bij te leggen. Sámen met alle heiligen krijg je het inzicht in Christus. Die heiligen zijn daarbij ook afkomstig uit heel verschillende

culturen (hier in de brief: Joden en heidenen). Het is juist het werk van Christus dat het mogelijk maakt dat deze culturen samenkomen en als heiligen in Hem elkaar kunnen verrijken en versterken in het geloof. Je kunt niet 'in je uppie' geloven of Christus geloofwaardig vertegenwoordigen. Juist in het samenzijn, in het aan elkaar gegeven zijn, wordt Christus zichtbaar.

De ruimte die er is om samen te komen, en verbonden te zijn moeten we gebruiken – óók als die verbondenheid noodgedwongen vormgegeven wordt via live-streams.

Het 'samen met alle heiligen' heeft voor ons vandaag de uitgestrekte dimensie van de wereldkerk. De getuigenissen van broeders en zusters in andere contexten, over wat zij hebben ontdekt van de genade van God kunnen ons inspireren en laten ons ontdekken dat we ten diepste één zijn. We horen hun verhalen van zendingsorganisaties en zendingswerkers, maar het is ook een uitdaging om dichter bij huis te blijven. Kennen we in onze omgeving migrantengemeenten? Hoe beleven zij het geloof? Hoe gaan zij om met de crisis waarin we verkeren? Zouden we niet ook bij hen in de leer kunnen gaan, als het gaat om de enorme waarde die zij toekennen aan het gebed, of als het gaat om de concrete manier waarop zij de machten en krachten die ons bedreigen verstaan.

Machten / krachten

In Efeze 1 is er sprake van een categorie die we – misschien wel door ons gebrek aan inzicht – niet gemakkelijk kunnen duiden, namelijk de machten en de krachten. Ze blijken van belang, want uitgerekend tegen deze machten hebben we ons te wapenen. We kunnen denken aan geestelijke machten en krachten, die op een of andere wijze ook substantie krijgen, of waarneembaar worden. Recent las ik een artikel van Lesslie Newbigin over dit onderwerp. Hij spreekt over ordenende grootheden, die ons kunnen helpen de werkelijkheid te duiden, maar tegelijkertijd ook over ons kunnen heersen. Getallen vormen een mooi voorbeeld: ze helpen echt om de structuur van de werkelijkheid te duiden en om afspraken te maken. Tegelijkertijd, kunnen het tirannen worden, wanneer ze niet geregeerd worden door goede machten. De ambiguïteit van getallen wordt duidelijk bij het noemen van het getal dertig (kerkgangers per dienst), of de R-waarde (waarmee de reproductie van het virus wordt aangeduid). Een ander voorbeeld haalt Newbigin uit de economie. Adam Smith had het in zijn uiteenzettingen over de vrije markt over the invisible hand. Ook die kan heel verkeerde vormen aannemen. Je kunt ook verwijzen naar de discussies in onze tijd over ras en geslacht. We voelen meteen hoe geladen die termen kunnen worden. En, niet te vergeten: geld, of waarde van dingen.

Al die grondstructuren van de werkelijkheid zijn er. In zichzelf zijn ze niet goed of fout. Maar wanneer ze niet goed geleid en geordend worden, overheersen ze ons bestaan. Als ze goed gestuurd en geleid worden, verrijken ze ons leven.

3. Meditatie - Existentiële verificatie

Belangrijk is dat de brief opent met een lofprijzing. Wanneer je er even voor gaat zitten, merk je hoe weldadig dit is. Eerlijk gezegd had ik het nodig. Mijn werkelijkheid wordt zo plat, en is zo gevoed door wat ik zie en hoor; mijn humeur wordt zo bepaald door wat er gebeurt en wat mensen zeggen en doen. Dat maakt je niet geloviger.

Je zou wensen dat de 'aanvliegroute' van de schrijver van de Efezebrief de spreekregel is/wordt over de kerk. De lofprijzing trekt me uit mezelf, richt mijn zware hart naar boven. Begin daarom met een loflied op God, op de essentie van de kerk. En doe voorbede, voor je medegelovigen, voor jezelf. Want dat is het vervolg in de brief. Na lof en gebed blijkt er bij mij al veel gesmolten van frustratie en onrust. Ik kan me voorstellen dat dit ook geldt voor de gemeenteleden, als de Geest ze door je preek in die beweging meeneemt.

Een ander punt dat mij raakt is hoe weinig en oppervlakkig ik die grote beweging van God als doel van de kerk heb geïnternaliseerd. Het lezen van deze brief maakt me bewust van mijn beperkte blik op de werkelijkheid, van de wereld en van de kerk. Misschien zit het ook wel daarop vast, dat ik ergens onderin mijn ziel een paradigma koester dat de kerk naast de werkelijkheid plaatst. Het tegendraadse van Efeze, die de kerk helemaal wil laten ingaan in deze werkelijkheid, geeft me huiswerk.

Dat geldt ook voor het collectieve dat zo diep verankerd zit in deze brief. Daar zitten nu natuurlijk wel veel vraagtekens bij: hoe doen we dat? Zou het kunnen zijn dat deze tijd ons laat beseffen hoezeer we elkaar nodig hebben? Dat de crisis – in de samenleving en in de kerk - iets onthult, ontmaskert van het al te individualistische; óók als het gaat om mij en mijn ziel? Bij dat individualistische zit voor mij ook een front van de machten en krachten waar Efeze over spreekt.

4. Preek

Op zaterdag 9 oktober stond er een column in de NRC van Rosanne Hertzberger. Het was de week na de publieke 'Staphorst-commotie'. Een nare week. Het voorzichtig weer opgebouwde kerkelijke leven werd weer twee stappen terug gezet. En ook: even voelde je een bepaald soort publieke weerzin tot kerk en 'kerkmensen'. Is de sympathie voor kerkelijk christendom misschien heel dun? Hebben we het daar zelf naar gemaakt? Of voel je daar even iets van de tegenkrachten in onze cultuur tot geloven dat iets van je vraagt, tot niet-modieus geloven? In ieder geval, de NRC-columniste schreef een stuk met daarin juist een soort respect. Het respect voor mensen die iets hebben dat hen heilig is. Ze beschreef hoe om haar heen seculiere mensen eigenlijk alles af konden zeggen, want niets is meer echt heilig. En vanuit dat perspectief keek ze met een soort respect en bewondering naar kerkmensen die wel iets 'heiligs' in hun leven hadden: God, de wekelijkse dienst aan Hem.

Ze schreef: 'Alles bleek makkelijk af te zeggen in seculier Nederland: niets was heilig. Geen feestdag, geen concert, geen diner. Muziek was van ondergeschikt belang. Toneel ook. Er hoefde helemaal niets. Ik keek telkens weer naar de beelden van die mensen wandelend naar de kerk, en ik zag ze als het hoogtepunt van menselijkheid in deze crisis. Samen zitten, samen zingen, samen klonteren. In een bubbel met elkaar gewone dingen heilig maken.'

De column werd vervolgens in 'refo-Nederland' breed gedeeld en uitgemeten. Iemand schreef me: 'Kwam jullie dit prachtige stuk van Rosanne Hertzberger in NRC ook al onder ogen? Beschamend en ook heel bemoedigend. Als er nog wat van het christelijk geloof in Nederland terecht komt dan door middel van mensen, die het heilige diep doorleefd hoog zullen houden. Het meer gesecculariseerde christendom regelt op voorhand zijn eigen begrafenis.'

Inderdaad is dat een kwestie: Is er nog een christendom in Nederland dat 'het heilige diep doorleefd heeft en hoog zal houden'? Of is het christendom bezig zo te verwateren dat we dat heilige amper meer herkennen, beoefenen en uitdragen?

Je kunt zeggen dat in een notendop al de kwesties uit Efeze 1 aan de orde komen. Het onopgeefbare van de kerk, de zekerheid vanwege de verkiezing, een werkelijkheid omgeven door machten die dit stuk willen hebben. Maar daar middenin een kleine groep mensen die fier gelooft en die dus ook midden in allerlei crises een hoger perspectief heeft.

Je zou de preek zo op kunnen zetten dat je deze vragen agendeert, en dat je vervolgens op zoek gaat naar een verwoording van waarom die vreugde zo groot kan zijn: om de verkiezing, om de opstanding van Christus, om de kerk, om de genadegaven die vrij komen in het gemeentelven, om het krachtenveld van het Woord waarin wij wekelijks mogen verkeren.

Een belangrijke spreekregel hierin is: show, don't tell. Niet alleen maar praten over, maar juist ook belichamen en inhoudelijk momenten noemen waarom dit zoveel kracht en vreugde geeft

en waarom het heilig is voor ons. Zoek eens fragmenten uit het gemeentelven op, of uit de kerkgeschiedenis, waarin blijkt dat dit een schitterend perspectief is dat concrete mensen houvast en hoop heeft gegeven. Juist in tijden van crisis blijkt of we als kerk en gemeente een 'langetermijn-visie' hebben, of dat we voortdurend bezig zijn met ad-hoc pragmatiek en –discussies. Juist als je spreekt vanuit de doxologie en de vreugde, worden misschien de kwesties die ons kerkelijk leven vaak domineren ook veel kleiner en triviale.

Om een voorbeeld te geven. Paulus spreekt in Romeinen 8 over zo'n 'lange termijn-visie'. Namelijk, dat 'alle dingen ten goede moeten meewerken voor wie gelooft'. In de woorden van een lied: 'Niets is ten schade, wat wij ook lijden'. Zou je vanuit die hoogte durven spreken, ook over deze crisis. Het doet pijn, het verlamt ons, het trekt ons naar beneden, zeker. Dat hoeven we gelukkig niet te verzwijgen. Maar de apostel trekt ons steeds het loflied in. Hij weet dat het christenleven, ook het kerkelijk leven, voortdurend door kruis en opstanding heen moet, door het sterven van het oude en de opstanding van het nieuwe. Zo kun je ook in tijden dat iets afgebroken wordt, blijven geloven dat het 'ten goede mee moet werken'. Juist dan blijkt dat wij niet geloven met onze ogen, maar met onze oren en vanuit de belofte.

Misschien dat wanneer je deze beweging in de preek maakt, ook duidelijker wordt wat de tegenmachters zijn, tegen deze vreugde en tegen deze hoop. Wat het is dat ons als kerk zo werelds maakt, en zo onheilig. Op welke manier de Geest ons in deze periode terugroept tot aanbidding van de Heilige, en heiliging van ons persoonlijke en gezamenlijke leven. Ook: de heiliging van de rustdag, van de eredienst en van de toewijding.

5. Liturgie

Psalmen

29, 80, 84, (84a), 90, 93, 95, 100

NLB

- ♥ 273 Loof God, Hij stuurt het schip der kerk, dat naar de morgen vaart.
- ♥ 280 m.n. vers 4,5,6
- ♥ 361 m.n. 5,6,7
- ♥ 418 God, schenk ons de kracht, dichtbij U te blijven.
- ♥ 500 Uit uw verborgenheid
- ♥ 641 Jezus leeft, Hem is het rijk over al wat is gegeven.'
- ♥ 721 Houd ons bijeen, God, rond uw woord
- ♥ 722 Zege ons met verwondering, dat Hij het is, de vreemdeling, die met ons door de eeuwen ging....
- ♥ 723 Uw onweerstaanbaar woord, drijft rusteloos de eeuwen voort.
- ♥ 965-976 De verzameling liederen over de kerk.

Liedboek voor de Kerken

- ♥ 100 Er heeft een stem gesproken
- ♥ 217 Jezus leeft....
- ♥ 316 Blijf bij ons, Jezus, onze Heer
- ♥ 366 Gij zijt mijn goed

Evangelische Liedbundel

- ♥ 85 Efeze 1:3 Zegen zij de God de Vader
- ♥ 86 Bekleedt u met de nieuwe mens
- ♥ 87 Zonen van Gods zonlicht / Children of the daytime.
- ♥ 277 Naam van Jezus, erewoord
- ♥ 315 U die mij geschapen hebt

Weerklank

- ♥ 74 Word krachtig in de Heer
- ♥ 225 Wij wachten op U, Zoon van God
- ♥ 226 Zijn Gods wegen donker, duister
- ♥ 227 Blijf bij ons, Jezus onze Heer.
- ♥ 237 God is getrouw, zijn plannen falen niet.

Zingend gezegend

- ♥ 211 Behoed, o Heer, uw zieke kerk
- ♥ 215 Gezegend zijt Gij, Heer der kerk
- ♥ 221 Kom uit de hemel tot ons neer

OTH (versie 2015)

- ♥ 282 Jezus vol liefde, U wilt ons leiden
- ♥ 353 Heer van uw kerk
- ♥ 354 Heer wat een voorrecht
- ♥ 357 In Christus is noch oost noch west
- ♥ 359 Kom volk van de verrezen Heer

Dit document is tot stand gekomen met de medewerking van Jan Ouwehand, die tot voor kort directeur van de GZB was, Kees van Ekris, Koos van Noppen (beiden betrokken bij de IZB). In een redactieteam is expertise van de HGJB ingebracht. In de loop van de maand oktober vind je op de website www.daaromzijnwekerk.nl suggesties voor kinderen en jongeren.

Sjaak van den Berg

Gebruikte literatuur, onder andere:

G. H. van Kooten, Paulus en de kosmos, Zoetermeer 2002

Lesslie Newbigin, The Gospel in a Pluralist Society, Londen 1989, 198-210.

Dictionary of Paul and his Letters (eds, G.F. Hawthorn ea.), Leicester 1993, lemma 'Ephesians, Letter to the _'

